# Sendika Kararıyla Nöbet Tutmamak

| MAHKEME | KARAR TARİHİ | SONUÇ |
| --- | --- | --- |
| Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm | 01.10.2025 | İhlal |

| ESAS NO | İLGİLİ HÜKÜMLER |
| --- | --- |
| 2019/14094 | Anayasa 51, 657 m.125/B-j, 657 m.26, 6216 m.50 |

ÖZET

Sendika kararı üzerine aynı haftadaki ücretsiz ikinci nöbetini bir kez tutmayan öğretmene kınama verildi. AYM; eylemin tek seferlik olması, hemen soruşturma açılması ve cezanın ağırlığı nedeniyle uzun süreli nöbet eylemi kararından ayrılarak sendika hakkının ihlal edildiğine hükmetti.

**Bu kararın özeti ve değerlendirmesi**
savun.av.tr/sendika-karariyla-nobet-tutmayan-ogretmene-kinama-aym-2019-14094/ →

## Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ İKİNCİ BÖLÜM KARARI

Başvuru Numarası: 2019/14094

Karar Tarihi: 1/10/2025

[Heyet, raportör, başvurucu ve vekil bilgileri ile atıf yapılan diğer başvuruların başvurucu adları derlemeye alınmamış; atıflar başvuru numarasıyla gösterilmiştir.]

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, üyesi olduğu sendikanın aldığı karar üzerine nöbet görevini yerine getirmeyen kamu görevlisinin disiplin cezası ile cezalandırılması nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Adana'da bir ilkokulda sınıf öğretmeni olup Eğitim ve Bilim İşgörenleri Sendikası (EĞİTİM-İŞ) üyesidir. EĞİTİM-İŞ Merkez Yönetim Kurulunun 6/11/2017 tarihli ve 112 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir: "...nöbet görevlerinin her birinin ücretlendirilmesine, isteğe bağlı olmasına, nöbet uygulamalarında yaşanan sorunların çözülmesine dikkat çekmek üzere ilk etapta üyelerimizin 20-26 Kasım 2017 ve 18-24 Aralık 2017 tarihleri arasında birden fazla nöbetlerini tutmamalarına..."

3. Başvurucu, söz konusu sendika kararına istinaden aynı hafta içinde ücreti ödenmeyen ikinci nöbeti tutmayacağını 17/11/2017 tarihli dilekçeyle okul idaresine bildirmiştir. Başvurucunun 21/11/2017 tarihinde nöbet görevini yerine getirmediği 22/11/2017 tarihinde tutanak altına alınmış ve başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucunun 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin (j) alt bendi gereğince "Kınama" cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle dava açmıştır. Adana 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun 21/11/2017 tarihindeki nöbet görevini tutmadığının sabit olduğu, kendisine nöbet görevi verilen başvurucunun salt sendika kararı gerekçe gösterilerek nöbet görevini yerine getirmemesinin devlet hizmetlerinin aksamasına ve olumsuz sonuçlar ortaya çıkmasına sebebiyet verebileceği dikkate alındığında söz konusu eylemin sendikal hak kapsamında değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir.

5. Kararın istinaf edilmesi üzerine Konya Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 23/3/2019 tarihinde öğrenmiş olup 18/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; sendikanın aldığı karar uyarınca nöbet görevini yerine getirmemesi nedeniyle kendisine disiplin cezası verilemeyeceğini ileri sürerek örgütlenme özgürlüğünün ve sendika hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında, kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur ([GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 50, 62; [1. B.], B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26, 36). Başvurucu, başvuru konusu nöbet tutmama eylemleriyle idareyi baskı altına alarak ikinci nöbet için ücret verilmesini hedeflemiş ve bu eylemi sendika kararı üzerine gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla anılan eylem çağrısının kamu görevlisinin çalışma hayatı ve bu bağlamda sendikaların çekirdek faaliyet alanı ile ilgili olduğu anlaşıldığından somut olaya konu müdahalelerin sendika hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (sendikal hakların değerlendirilme usulü ve mahiyeti için bkz. B. No: 2017/29263, §§ 48-63; B. No: 2018/24874, §§ 24-34).

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Somut olayda, üyesi olduğu sendikanın aldığı karar üzerine nöbet tutmama eylemine katılan başvurucunun kınama disiplin cezası ile cezalandırılmasının sendika hakkına yönelik bir müdahale oluşturduğunun kabul edilmesi gerekir. Başvurucunun sendika hakkına müdahalenin kanuni dayanağını 657 sayılı Kanun'un 26. ve 125. maddelerinin oluşturduğu ve kanunilik ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Başvurucunun nöbet görevini yerine getirmemesi nedeniyle yapılan müdahalenin kamu hizmetinin gereği gibi yerine getirilmesine yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı sonucuna varılmıştır.

12. Anayasa Mahkemesi benzer iddiaları [GK], B. No: 2016/11319, 5/9/2024 kararında değerlendirmiştir. Anılan karara konu olayda, sendikaların öğretmenlere nöbet görevi karşılığında ücret ödenmesi talebine ilişkin yetkililere seslerini duyurmak için 2012 yılı başlarından 2015 yılı ortalarına kadar çeşitli sendikal araçlarla etkinlikler düzenledikleri ve nihayetinde üyelerinin 2015 yılı ikinci döneminde kesintisiz olarak nöbet tutmaması yönünde kararlar aldıkları görülmektedir (B. No: 2016/11319, §§ 7-9). Öğretmenlere nöbet ücreti ödenmesi taleplerine ilişkin olarak düzenlenen eylem kararına istinaden 2015 yılı Nisan-Haziran döneminde toplamda 7 ilâ 11 gün süresince nöbet görevlerini yerine getirmeyen başvuruculların uyarma cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir. Başvurucular, bu disiplin işlemlerine karşı açtıkları davaların reddedilmesi üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, anılan başvuruyu sendika hakkı kapsamında incelemiştir.

13. Mezkûr kararda başvuruculların nöbet tutmama eylemine birçok defa (7 ilâ 11 gün) başvurarak kamu makamlarının sendika hakkı kapsamında yapılan eylemlere göstermesi gereken müsamaha seviyesinin ötesine geçildiği vurgulanmıştır (B. No: 2016/11319, § 47).

14. B. No: 2016/11319 kararında, idarenin başvurucular hakkında hemen disiplin soruşturması açmadığı, nöbet ücretine ilişkin taleplerini dile getirebilmeleri için gerekli ortamı başvuruculara sağladığı, aynı eyleme her bir başvurucu tarafından birçok defa başvurulmak suretiyle başvuruculların eylemden bekledikleri fayda ile kamu hizmetlerinin devamlılığı arasındaki dengeyi bozacak surette hareket ettikleri belirtilmiştir (§ 48). Anılan kararda, kamu görevlileri sendikalarının çeşitli sendikal araçlarla taleplerine ilişkin politika yapma sürecini başlatmalarına rağmen görevi yerine getirmeme şeklindeki eylemlerin devletin öğretmenler için asli bir görev olarak öngördüğü ve eğitim öğretim faaliyetlerinin kesintisiz olarak sürdürülmesinde yadsınamaz bir önemi olan nöbet düzenlemesinin tamamen ve fiili olarak işlevsiz kalmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Kararda, iki ay gibi eğitim hizmeti bakımından oldukça uzun kabul edilebilecek bir süre boyunca devam eden nöbet görevini terk etme eylemine karşılık olarak başvuruculların uyarma cezasıyla tecziyesinin demokratik toplumda zorunlu sosyal bir ihtiyacı karşıladığı belirtilmiştir (§ 49).

15. Buna göre özet olarak B. No: 2016/11319 kararında; başvuruculların eylemlerinin uzun süre devam etmesi, idare tarafından başvuruculara azımsanmayacak bir süre müsamaha gösterilmesi ve nihayetinde başvuruculara verilen cezanın en hafif disiplin cezası olması olguları esas alınarak müdahalenin zorunlu toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğu değerlendirilmiştir.

16. Somut olayda başvurucunun ücreti ödenen ilk nöbet görevini yerine getirdiği hâlde ücreti ödenmediği gerekçesiyle aynı hafta içindeki ikinci nöbet görevini yerine getirmediği, nöbet tutmayacağını okul idaresine bildirdiği, ilk nöbet tutmadığı günün ertesi günü hakkında tutanak tutulduğu, disiplin soruşturması başlatıldığı ve başvurucunun kınama cezasıyla tecziye edildiği görülmektedir. Bu durumda, eldeki başvuruya konu olayda değerlendirmeye esas alınacak olgularla -eylemin süresi, idarece gösterilen müsamaha ve verilen disiplin cezasının ağırlığı- B. No: 2016/11319 kararına konu olaydaki olguların esaslı farklılıklar içerdiği anlaşılmaktadır. Bu esaslı farklılıklar nedeniyle somut başvuruda demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk değerlendirmesinin başvurunun anılan koşullarına göre yapılması gerekmektedir.

17. Anayasa Mahkemesinin olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan [1. B.], B. No: 2021/65278, 29/4/2025 kararına konu olayda, sınıf öğretmeni olan başvurucunun ücreti ödenmediği gerekçesiyle aynı hafta içerisindeki ikinci nöbet görevini bir kez yerine getirmemesi üzerine aylıktan kesme cezasıyla cezalandırıldığı anlaşılmaktadır.

18. Mezkûr kararda, başvuruya konu disiplin cezası verilirken başvurucunun görev yaptığı okulda nöbet tutmaması nedeniyle eğitim-öğretim faaliyetinde nasıl bir aksamanın olduğu, okulda nöbet tutan toplam öğretmen sayısının kaç olduğu, eylemin kaç kez yapıldığı, başvurucu dışında eyleme katılan başka öğretmenin bulunup bulunmadığı gibi hususların da hem idari işlem aşamasında hem de bunun yargısal denetiminde dikkate alınmadığı belirtilmiştir (B. No: 2021/65278, § 17). Kararda, yargısal makamlarca başvurucunun sendikal hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplumda gerekli olduğu ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulamadığından başvurucu hakkında aylıktan kesme cezası verilmesi ile Anayasa'nın 51. maddesinde koruma altında olan sendika hakkına yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği sonucuna varılmıştır (§ 18).

19. Başvurucunun ücreti ödenmediği gerekçesiyle aynı hafta içindeki ikinci nöbet görevini 21/11/2017 tarihinde yerine getirmemesi üzerine başvurucu hakkında 22/11/2017 tarihinde tutanak tutulduğu, okul idaresinin bundan bir gün sonraki talebi üzerine hakkında disiplin soruşturması başlatıldığı ve başvurucunun kınama cezasıyla tecziye edildiği görüldüğünden eldeki başvuruda B. No: 2021/65278 kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Başvurucu hakkında kınama cezası verilmesi ile Anayasa'nın 51. maddesinde koruma altında olan sendika hakkına yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

[Bir üye bu sonuca katılmamıştır.]

21. Başvurucu, soruşturmanın zaman aşımı süresi içerisinde başlatılmaması ve aynı sendika kararından kaynaklanan müdahalelerin incelendiği davalarda bazı mahkemelerce iptal kararları verildiğini belirterek içtihat farklılığı nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Sendika hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu iddialarının ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE bir üyenin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 1. İdare Mahkemesine (E.2018/691, K.2018/1185) GÖNDERİLMESİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/10/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY (özet)

[Karşıoy yazısında, başvurucunun ilkokulda sınıf öğretmeni olarak görev yaptığı ve öğrencilerin küçük olduğu gözetilerek öğrencilerin eğitim hakkı ve güvenliği ile kamu hizmetinin aksaması hâlinde ortaya çıkabilecek olumsuzluklar ile başvurucunun eylemden beklediği fayda karşılaştırıldığında başvurucunun dengeyi bozacak surette orantısız hareket ettiği; B. No: 2016/11319 kararındaki uyarma cezasına karşılık bu başvuruda bir üst kategorideki kınama cezası verilmesinin sonuçtan ayrılmayı gerektirmediği; kınama cezasının memura görevinde ve davranışlarında kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesinden ibaret, mevzuattaki en hafif disiplin

cezalarından biri olduğu belirtilerek müdahalenin orantılı olduğu ve sendika hakkının ihlal edilmediği görüşü açıklanmıştır.]

Kaynak: Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2019/14094